

מעקב אחר פסיקה לתאריכים 23.11.17-3.12.17

הסטודנט- יובל דקל

1. [ע"מ 8415/17 עיריית גבעתיים נ' אמיר יעקבי \(פורסם ב-26.11.17\), ערכאה: בית המשפט העליון מפי השופט ד' מינץ.](#)

המדובר בתובענה ייצוגית שהוגשה כנגד עיריית גבעתיים, לאחר שבמהלך שנת 2010 חויבו תושבי גבעתיים בארנונה מיוחדת לשירותי כבאות בתוספת לארנונה הכללית. בתובענה נטען כי מדובר בעשיית עושר ולא במשפט, וכי לא ניתן היה להעלות את תעריף הארנונה ללא קבלת אישור מראש משרי הפנים והאוצר, כנדרש בחוק ההסדרים במשק המדינה.¹ השאלה שבמחלוקת הייתה סמכות העירייה להעלות את התעריף. בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים, מפי השופטת אגמון-גונן, קיבל את התובענה הייצוגית ופסק כי העירייה פעלה שלא כדין עת שגבתה תוספת מיוחדת בארנונה.² ביהמ"ש חייב את העירייה להשיב לקבוצה את הכספים שגבתה (8,214,000 ש"ח), לחדול משיטת הגביה הנ"ל ולשלם גמול בגובה 300,000 ש"ח לתובע המייצג ושכר טרחה בגובה 1.2 מיליון ש"ח לבא-כוחו. בהמשך, הגישה העירייה בקשה לביהמ"ש לעכב את ביצוע פסק הדין, וזאת עד שיינתן פסק דין בערעור אשר היא עתידה להגיש לביהמ"ש העליון. ביהמ"ש המחוזי קיבל את הבקשה בחלקה וקבע שמחצית משכר הטרחה והגמול ישולמו בתוך 15 יום ממתן ההחלטה. ביהמ"ש קבע כי ההשבה לקבוצה תעוכב, אך במקביל חייב את העירייה להפקיד לחשבון נאמנות המנוהל במשותף על ידי באי כוח הצדדים סכום של 250,000 ש"ח מדי חודש. כאמור, העירייה הגישה לבית המשפט העליון ערעור על פסק הדין שניתן במחוזי, וכן בקשה לעיכוב ביצועו, שהיא נושא ההחלטה המובאת להלן.

ביהמ"ש העליון, מפי השופט מינץ, דחה את בקשת העירייה לעכב את ביצוע פסק הדין. בית המשפט קבע שהגשת ערעור על פסק דין היא אינה תנאי מספיק כדי לעכב את ביצועו.³ השופט מינץ הבהיר כי השיקול המרכזי בהכרעה האם לעכב ביצוע, הוא בחינת מאזן הנוחות, שמשמעותה בדיקת כלל ההשלכות של ביצוע החלטה או פסק דין. דהיינו, בחינת העלויות והתועלות הצפויות לנבוע מקבלת החלטה מסוימת. עיכוב הביצוע אפשרי כאשר המבקש מראה שמאזן הנוחות נוטה באופן מובהק לטובתו, וסיכויי הערעור להתקבל טובים. במקרה דנן, לא התקבלה טענת העירייה כי ביצוע ההשבה כפי שנקבע בפסק הדין של בית המשפט המחוזי עלול לגרום נזק רב לתושביה. כמו כן, נדחתה בקשת העירייה לעכב את ביצוע פסק הדין ביחס לגמול ושכר הטרחה. זאת, משום שלא סיפקה הוכחות חותכות המעידות על ספק ביכולתם של התובע ובא כוחו להחזיר את גמולם במידה והערעור יתקבל. בנוסף ביהמ"ש קבע, אם כי בזהירות, שסיכויי הערעור אינם גבוהים.

ככלל, ביהמ"ש יעדיף את מימוש פסק הדין בסמוך למועד בו הוא ניתן, מתוך הרצון לאפשר לזוכה ליהנות מפרי זכייתו ללא דיחוי. העדפה זו מתחזקת כאשר מדובר בפסק דין המטיל חיוב כספי בלבד, שכן ההנחה היא

¹ חוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב תשנ"ג-1992

² ת"צ (מנהליים ת"א) 40550-12-10 יעקבי ואח' נ' עיריית גבעתיים (פורסם בנבו: 9.8.17)

³ תקנה 42 לתקנות בתי משפט לעניינים מנהליים (סדרי דין), התשס"א-2000) הקובעת שאין בהגשת עתירה או ערעור כשלעצמה כדי לעכב את ביצועה ההחלטה נושא ההליך.

שביצוע פסק הדין לא יגרום לנזק בלתי הפיך.⁴ עם זאת, חיוב כספי בשיעור גבוה עשוי להשפיע על בחינת מאזן הנוחות ולהוות ראייה לנזק בלתי הפיך שייגרם ממימוש פסק דין, ועל כן להצדיק עיכוב ביצוע.⁵ זאת, הן כשמדובר בסכום ההשבה והן כשמדובר בשכר הטרחה והגמול לתובע המייצג ובא-כוחו. כך למשל, בעניין מנירב, בית המשפט העליון הורה על עיכוב מחצית מהגמול ושכר הטרחה שנפסקו על ידי בית המשפט המחוזי.⁶ עם זאת, סכום ההשבה איננו פרמטר בלעדי ומכריע, ובקשות עיכוב ביצוע עשויות להידחות גם כשמדובר בסכומים גבוהים.⁷

שקילת מאזן הנוחות עשויה לעלות גם בשלבים מוקדמים יותר בתובענה ייצוגית כנגד רשות ציבורית. במסגרת שלב אישור ניהול התובענה כייצוגית, על ביהמ"ש לבחון האם התובענה עומדת בתנאים המצויים בסעיף 8(ב) לחוק תובענות ייצוגיות.⁸ לפי סעיף 8(ב)(1), ביהמ"ש ישקול את מאזן הנוחות בשלב אישור תובענות המכוונות נגד רשויות ציבוריות, ויבחן את היחס בין הנזק שעלול להיגרם לציבור הנזקק לשירותי הרשות כתוצאה מעצם ניהול התובענה, לבין התועלת שעשויה לצמוח מההליך. לעומת זאת, כפי שנקבע בעניין פרינר, כאשר התביעה מכוונת כנגד גוף פרטי, שיקולי מאזן הנוחות לא ייכנסו במניין השיקולים לאישור התובענה, כשאלו נבחנים במסגרת סעיף 8(א) לחוק.⁹

2. רע"א 3277/17 לוטונט מועדון חברים בע"מ נ' עמית זילברג (פורסם בנבו ב- 1.12.17) הערכאה: בית המשפט העליון, מפי הנשיאה א' חיות

המדובר בבקשה לאישור תובענה ייצוגית שעניינה בשליחת דברי פרסומת בניגוד להוראות סעיף 30א לחוק התקשורת (להלן: חוק הספאם).¹⁰ במסגרת הבקשה, התובעים טענו כי הנתבעות פעלו להגדלת חוג הלקוחות שלהם באמצעות שליחת מסרונים והודעות דואר אלקטרוני לנמענים אקראיים. בתאריך 26.1.16, בית המשפט המחוזי מפי השופט רניאל, אישר את ניהולה של התובענה הייצוגית.¹¹ במסגרת ההליכים (ולאחר אישור התובענה), התובעים הגישו בקשה למתן צו לגילוי מסמכים, במטרה לברר את זהותם ואת מספרי הטלפון של הנמענים לאותם דברי פרסומת. ברם, התברר לתובעים כי לא יוכלו לקבל את מבוקשם מצווי גילוי המכוונים

⁴ עמ' 1034/16 מדינת ישראל - רשות המיסים נ' רוי"ח עופר מנירב (פורסם בנבו: 31.3.16) באותו עניין נדונה בקשה לעיכוב ביצוע של פסק דין משלים של בית המשפט המחוזי, שקבע גמול ושכר טרחה במסגרת הליכי תובענה ייצוגית שהוגשה על רקע תשלומים שרשות המיסים גבתה שלא כדין עבור השימוש במערכת שירות עיבודים ממוכנים. השופט דנציגר קבע כי "נטיות בתי המשפט היא שלא להיעתר לבקשות מסוג זה היות שעל פי רוב, לא מתעורר במסגרתן חשש לגרימת נזק בלתי הפיך למבקש".

⁵ עא' 7116/14 הועדה המקומית לתכנון ובניה הרצליה נ' רפי יהודה, בפס' 7 לפסק הדין של השופט שהם (פורסם בנבו: 19.1.15) שם נדונה בקשה לעיכוב ביצוע פסק דין של ביהמ"ש המחוזי, שפסק לטובת המשיבים בעקבות הפקעת המקרקעין שבעלותם. באותו עניין, קבע השופט שהם כי "בנסיבות מסוימות, שיעורו של החיוב הכספי שהוטל על המבקש במסגרת פסק הדין, מושא הבקשה, עשוי להוות, כשלעצמו, ראייה לכך שייגרם לו נזק בלתי הפיך".

⁶ עמ' 1034/16 מדינת ישראל - רשות המיסים נ' רוי"ח עופר מנירב (פורסם בנבו: 31.3.16) באותו עניין לא הייתה מחלוקת על עצם החבות של הרשות, אלא רק על גובה סכום ההשבה. השופט דנציגר קיבל באופן חלקי את בקשת העיכוב, וחייב את רשות המיסים בהשבה מידית של הסכומים שלגביהם לא הייתה מחלוקת בין הצדדים.

⁷ ראה לעיל ה"ש 5. באותו עניין, נדחתה בקשה לעיכוב ביצוע של פסק הדין שבמסגרתו נפסקו לטובת המשיבים פיצויים כספיים בגובה 39 מיליון ש"ח בגין הפקעת מקרקעין שבעלותם.

⁸ סעיף 8 (א) לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006. קובע את התנאים הנדרשים לאישור תובענה ייצוגית. סעיף 8(ב) לחוק תובענות ייצוגיות קובע סייג לתובענה ייצוגית המוגשת נגד גופים שהם רשות ציבורית, במקרים בהם בית המשפט שוכנע כי עצם ניהול ההליך עשוי לגרום לנזק חמור לציבור.

⁹ עא' 8037/06 שי ברזילי נ' פרינר (הדס 1987) בע"מ (פורסם בנבו: 4.9.2014) ערעור וערעור שכנגד על פסק דין של ביהמ"ש המחוזי, שדחה תובענה ייצוגית שעילתה הטעיה ואי גילוי בנוגע לסימון כשרות לפסח של מוצרים. בית המשפט העליון, מפי השופט מלצר, קיבל את הערעור ואישר את ניהול התובענה כייצוגית. בין היתר, קבע ביהמ"ש את ההלכה בדבר שימוש בשיקולי מאזן הנוחות במסגרת שלב אישור ניהול תובענה ייצוגית (עמוד 59-56).

¹⁰ חוק התקשורת (בזק ושידורים), תשמ"ב-1982.

¹¹ תצ (חי') 44664-03-15 עמית זילברג נ' מפעל הפיס (חל"צ) (פורסם בנבו ב- 26.1.16)

כנגד הנתבעות, וזאת משום שהמידע לא היה בידן.¹² לכן, הגישו התובעים בקשה להורות לחברות תקשורת שלא היו צד בהליך, להעביר אליהם את המידע הרלוונטי. ביהמ"ש המחוזי קיבל בקשה זו באופן חלקי והורה לצדדים לדון ביניהם על מנת להגיע להסכמה על אודות המידע שייכלל בצו שיופנה לחברות התקשורת.¹³ לאחר שניסיון ההידברות כשל, הורה ביהמ"ש על שליחת צווי גילוי ועיון כלפי חברות התקשורת, על חשבון הנתבעות.¹⁴ זאת, בטענה כי הנתבעות יכלו לצמצם את העלויות לו היו פונות באופן עצמאי לחברות התקשורת וחוסר שיתוף הפעולה שלהן הוא שיצר את הסיטואציה. על החלטה זו הוגשה בקשת רשות הערעור.

בית המשפט העליון מפי הנשיאה חיות קיבל את בקשת הערעור ודן בה לגופה. ביהמ"ש קבע שאין די בעובדה שחברות התקשורת סיפקו שירותים לנתבעות כדי לחייבן לספק את המידע והמסמכים הדרושים. בהליך אזרחי, ובכלל זה בתובענות ייצוגיות, מתן צו לגילוי ועיון במסמכים יעשה רק כשהמסמכים נמצאים בחזקתו או שליטתו של צד בהליך.¹⁵ זאת, בכפוף לחריגים הבאים: מקרים בהם החברה שנדרשת לגילוי היא בבעלותו או שליטתו של צד בהליך; או במקרים שבהם הצד השלישי ממנו נדרש הגילוי שותף בקנוניה עם אחד הצדדים.

באופן כללי, בתי המשפט נוטים לאמץ כלל גילוי רחב יחסית.¹⁶ היתרונות העיקריים הטמונים בכלל זה הם שניים: הגברת היכולת של ביהמ"ש לגלות את האמת; ואפשרות קיצור ההליך באמצעות קידום פשרות, שכן הצדדים מסוגלים להעריך בצורה טובה יותר את סיכויי זכייתם. אולם לכלל הגילוי הרחב גם חסרונות, ביניהם הגדלת העלויות המושגות על הצדדים, וכן פגיעה בצדדים שלישיים.¹⁷ מההליך דגן עולות שתי גישות שונות בנוגע לאותם צדדים שלישיים, ובענייננו חברות התקשורת. ביהמ"ש המחוזי ציין כי החברות אינן צד שלישי אלא צד שפעל עבור הנתבעות.¹⁸ לעומת זאת, כאמור, ביהמ"ש העליון פסק בניגוד לקביעה זו וקבע כי ההתקשרות בין החברות לנתבעות, במסגרתה חברות התקשורת סיפקו שירותים לנתבעות, אינה מספיקה כדי לחייבן להעביר את המידע הנדרש במסגרת ההליך. למעשה, ניתן לומר כי ההבדל בין גישת ביהמ"ש המחוזי לזו של ביהמ"ש העליון, טמון בטיב הקשר בין הנתבע לצד שלישי ובשאלה האם הוא מספיק בכדי לחייב את הצד השלישי בגילוי מסמכים. ניתן ללמוד על כך גם מעניין בראון,¹⁹ שם השאירה השופטת חיות פתח מסוים לקבלת גישת ביהמ"ש המחוזי בעניין לוטונט. בעניין בראון, קבעה השופטת חיות כי המשרד להגנת הסביבה, שהיה צד שלישי ממנו התבקשו המסמכים, אינו צד להליך ואף אינו קשור בדרך כלשהי לאחד מבעלי הדין.

¹² כך עולה מטענתם של הנתבעים שהמסמכים לא נמצאים בידיהם.

¹³ ת"צ 44664-03-15 זילברג ואח' נ' מפעל הפיס (חל"צ) ואח' (פורסם בנבו ב-28.2.17)

¹⁴ ת"צ 44664-03-15 זילברג ואח' נ' מפעל הפיס (חל"צ) ואח' (פורסם בנבו ב-15.3.17)

¹⁵ רע"א 1259/16 י. בראון ובניו בע"מ נ' שרון אורן אברהמי (פורסם בנבו: 12.4.16) (להלן: "עניין בראון") המדובר בבקשת רשות ערעור על החלטת ביהמ"ש המחוזי מרכז לוד לאפשר צו העברת מסמכים, במסגרת הליך אישור תובענה ייצוגית שעילתה גרימת מטרד לציבור. באותו עניין, השופטת חיות אשררה את ההלכה לפיה "תנאי למתן צו גילוי ועיון במסמכים בהליך לאישור תובענה ייצוגית הוא שהמסמכים המפורטים בו מצויים בחזקתו או שליטתו של אחד מבעלי הדין בהליך". הלכה זו נקבעה עוד קודם, ברע"א 6715/05 מחסני ערובה נעמן בע"מ נ' איזנברג, פ"ד ס(3) 264, 270-269 (2005). באותו עניין אף נקבע כי אין לחייב את בעל הדין להפיק או לייצר את אותם מסמכים, אלא אם עלות הפקתם דורשת השקעה שולית.

¹⁶ אלון קלמנט, רועי שפירא, "יעילות וצדק בסדר הדין האזרחי - גישה פרשנית חדשה(75)", משפט ועסקים (ספטמבר 2007)

עמ' 94-95.

¹⁷ שם, בעמ' 94-101.

¹⁸ ת"צ 44664-03-15 זילברג ואח' נ' מפעל הפיס (חל"צ) ואח' (פורסם בנבו ב-28.2.17) שם נקבע ע"י השופט רניאל כי "אין מדובר בצדדים שלישיים שאינם קשורים לצדדים לתביעה זו, אלא במי שפעלו, כנראה בתמורה, עבור הצדדים בתביעה זו, וגם אם נניח שאינם נחשבים כמי שפעלו מטעמם של המשיבים, הם בוודאי פעלו לפי הסכם עם המשיבים".

¹⁹ ראה לעיל ה"ש 15.

מכאן, ניתן להסיק כי גם לפי גישתה של השופטת חיות, קיימת רמה מסוימת של קשר בין נתבעת לצד שלישי, שתצדיק צו לגילוי מסמכים על ידי צד שלישי.